

Tilburg University

De bijstand kan beter

Sanders, M. W. J. L.; Betko, J. G.; Edzes, Arjen; Gramberg, P. J.; Groot, L. F. M.; Muffels, R. J. A.; Rosenkranz, S.; Rijnks, R. H.; Spierings, C. H. B. M.; Venhorst, V. A.; Verlaat, T. L. L.

Published in:
Me Judice

Publication date:
2020

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

Sanders, M. W. J. L., Betko, J. G., Edzes, A., Gramberg, P. J., Groot, L. F. M., Muffels, R. J. A., Rosenkranz, S., Rijnks, R. H., Spierings, C. H. B. M., Venhorst, V. A., & Verlaat, T. L. L. (2020). De bijstand kan beter. *Me Judice*, 2020(28 mei 2020). <https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/de-bijstand-kan-beter>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

<https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/de-bijstand-kan-beter>

De Bijstand kan Beter

28 mei 2020

Doel van de Participatiewet is om mensen weer op eigen benen te laten staan en (snel) uit te laten stromen naar (betaald) werk of, als dat niet kan, op een andere manier te laten participeren. De afgelopen jaren hebben een aantal gemeenten experimenten uitgevoerd in de bijstand. Alle experimenten hebben met elkaar gemeen dat de interventies als “meer eigen regie, meer maatwerk en minder dwang” kunnen worden omschreven. Onderzoekers buigen zich over de vraag of deze experimentele aanpak effectiever is dan de huidige aanpak.

Inleiding

De Participatiewet laat expliciet ruimte voor gemeenten om te experimenteren in de uitvoering. Zes gemeenten hebben de afgelopen jaren (1 oktober 2017 – 31 december 2019) experimenten uitgevoerd in de bijstand onder het Tijdelijk Besluit Experimenten Participatiewet (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 2017). Deze Randomized Controlled Trial (RCT) (zie Box 1 onderaan) experimenten leveren vooral in samenhang relevante informatie op die de discussie over de toekomst van de sociale zekerheid in Nederland kan voeden. In dit artikel geven we een korte samenvatting van de conclusies en gaan we in op de experimenten en enkele belangrijke uitkomsten.

Alle experimenten hebben met elkaar gemeen dat de interventies als “meer eigen regie, meer maatwerk en minder dwang” dan nu in de Participatiewet voorgeschreven benadering kunnen worden omschreven (zie ook Groot et al. 2019). Doordat de experimenten op gemeentelijk niveau zijn vormgegeven, verschillen ze op belangrijke punten van elkaar (zie Tabel 1 en Box 2). Overeenkomstig de AMvB (Ministerie van SZW, 2017) zijn er in het experiment naast de reguliere dienstverlening (de vergelijkingsgroep) drie interventies (treatments):

1. Een ontheffing van de arbeids- en re-integratieplicht; *Zelf in Actie*.
2. Een intensievere en meer op maat gesneden begeleiding en ondersteuning; *Extra Hulp*.
3. Een ruimere bijverdienregeling voor inkomsten uit werk naast de uitkering; *Werken Loont*.

In alle onderzoeken is vervolgens over de looptijd gekeken naar een breed scala aan uitstroommaten. We bespreken hier kort de resultaten op uitstroom naar werk en sociaal vertrouwen.

Uitstroom naar werk

In volgorde van een oplopend aantal uren is gekeken naar het vinden van werk voor meer dan 8, 12, 27 en 32 uur werk per week, een vast of tijdelijk contract en het verdienen van meer dan 50%, 70% en 100% van het wettelijk minimumloon (WML). Figuur 1 presenteert de vergelijking van de resultaten voor 8 uur werk (kleine banen).

Figuur 1: Uitstroom >8 uur per week

Auteurs

Mark Sanders

(<https://www.mejudice.nl/auteurs/detail/mark-sanders>)

Universiteit van Utrecht, Max Planck
Instituut voor Economie in Jena

János Betkó

(<https://www.mejudice.nl/auteurs/detail/janos-betko>)

Radboud Universiteit

Arjen Edzes

(<https://www.mejudice.nl/auteurs/detail/arjen-edzes>)

Rijksuniversiteit Groningen

Peter Gramberg

(<https://www.mejudice.nl/auteurs/detail/peter-gramberg>)

Hogeschool Saxion

Loek Groot

(<https://www.mejudice.nl/auteurs/detail/loek-groot>)

Universiteit Utrecht

Ruud Muffels

(<https://www.mejudice.nl/auteurs/detail/ruud-muffels>)

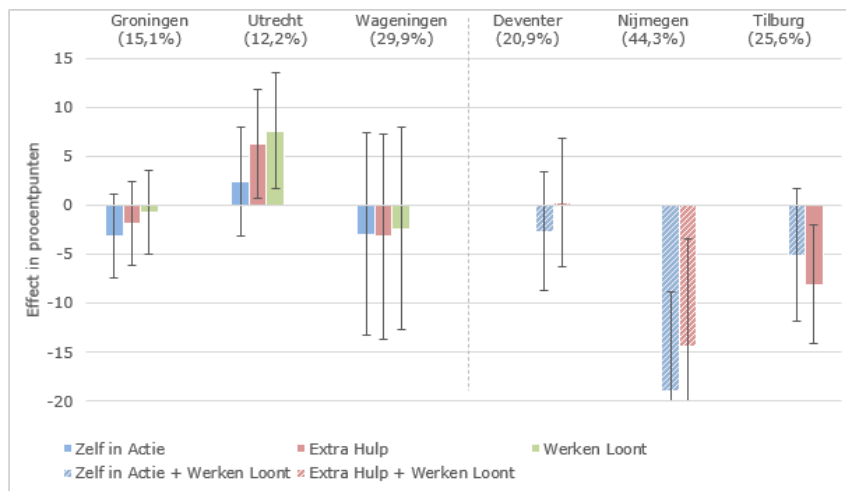
Universiteit Tilburg

Stephanie Rosenkranz

(<https://www.mejudice.nl/auteurs/detail/stephanie-rosenkranz>)

Universiteit Utrecht

Toelichting: Treatmenteffecten t.o.v. de vergelijkingsgroep in procentpunten en 90% betrouwbaarheidsinterval. Uitkomsten voor de vergelijkingsgroep in procent staan boven de figuur. Zelf in Actie + Werken Loont in Tilburg is Zelf in Actie + Werken Loont + Werkbonus. Voor Groningen is de vergelijkingsgroep niet de controlegroep, maar een willekeurig samengestelde referentiegroep.

De interventies heffen verplichtingen op en geven extra aandacht en hulp. Wij vinden vervolgens geen bewijs dat het in stand laten van dwang en verplichtingen in de vergelijkingsgroepen leidt tot een hogere uitstroom naar werk.

In Figuur 1 zien we voor Groningen en Wageningen negatieve, maar insignificante effecten voor de interventies waarbij deelnemers werden ontheven van verplichtingen (in blauw). In Utrecht zijn deze effecten positief maar niet significant. In combinatie met ruimere bijverdiensten zijn de gemeten effecten ook negatief in Nijmegen, Tilburg en Deventer, al zijn ze alleen in Nijmegen ook significant op 90% niveau.

Bij de *Extra Hulp* groep worden in Groningen de negatieve effecten kleiner en blijven ze zowel in Groningen als Wageningen insignificant. Voor Utrecht zijn de effecten positief en nu ook significant bij 90%, terwijl in Deventer deze interventie in combinatie met ruimere bijverdienste een positief, maar insignificant effect heeft. In Tilburg en Nijmegen zijn de effecten in deze groep significant negatief op 90% niveau.^[1] In alle gemeenten lijken de ruimere bijverdiensten, soms gecombineerd met andere interventies, tot meer kleine baantjes te leiden dan de andere interventies. Voor Utrecht is dit effect het sterkste, maar voor geen van de andere gemeenten is het verschil significant.

Kort samengevat laten de experimenten op de uitkomstmaat “uitstroom naar werk” een gemengd beeld zien. Daar waar in Utrecht veelal positieve effecten van extra hulp en de vrijstelling te zien zijn, zijn de effecten in Nijmegen in vergelijking met de controlegroep eerder negatief. Resultaten in Groningen, Deventer, Tilburg en Wageningen liggen daar ergens tussen en in alle gemeenten is de statistische significantie van de resultaten, positief of negatief, doorgaans gering.^[2] Maar ook als we concluderen dat op de meeste uitkomstmaten van uitstroom naar werk de effecten bescheiden zijn, is dit een belangrijke conclusie. Het betekent namelijk ook dat de huidige aanpak, met veel verplichtingen die met (dreiging van) straffkortingen worden afgedwongen, niet tot duidelijk betere resultaten leidt dan een aanpak die is gebaseerd op aandacht, vertrouwen, maatwerk en zelfredzaamheid van de deelnemer. Als dat het geval zou zijn, dan zouden in alle gemeenten de resultaten met andere aanpakken immers eenduidig negatief moeten uitpakken. En dat is niet het geval. We kunnen op basis van de experimenten niet één van de geteste interventies tot absolute “winnaar” uitroepen. Maar dat geldt dus evenzeer voor het huidige regime in de controlegroepen.

Welbevinden en vertrouwen in eigen kunnen

Richard Rijnks

(<https://www.mejudice.nl/auteurs/detail/richard-rijnks>)

Rijksuniversiteit Groningen

Niels Spierings

(<https://www.mejudice.nl/auteurs/detail/niels-spierings>)

Radboud Universiteit

Viktor Venhorst

(<https://www.mejudice.nl/auteurs/detail/venhorst-viktor>)

Rijksuniversiteit Groningen

Timo Verlaat

(<https://www.mejudice.nl/auteurs/detail/timo-verlaat>)

Utrecht University

Gerelateerde artikelen

Deeltijdpensioen is geen participatiebooster

(<https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/deeltijdpensioen-is-geen-participatiebooster>)

Deeltijdpensioen is niet het meest geëigende instrument om de participatie te verhogen.

Arbeidsparticipatie is schokdemper, niet gaspedaal van werkgelegenheid

(<https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/arbeidsparticipatie-is-schokdemper-niet-gaspedaal-van-werkgelegenheid>)

Arbeidsparticipatie is niet het meest geëigende instrument om de participatie te verhogen.

Wereldwijd geldt: burger weinig betrokken bij grote gemeente

(<https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/wereldwijd-geldt-burger-weinig-betrokken-bij-grote-gemeente>)

Wereldwijd geldt: burger weinig betrokken bij grote gemeente

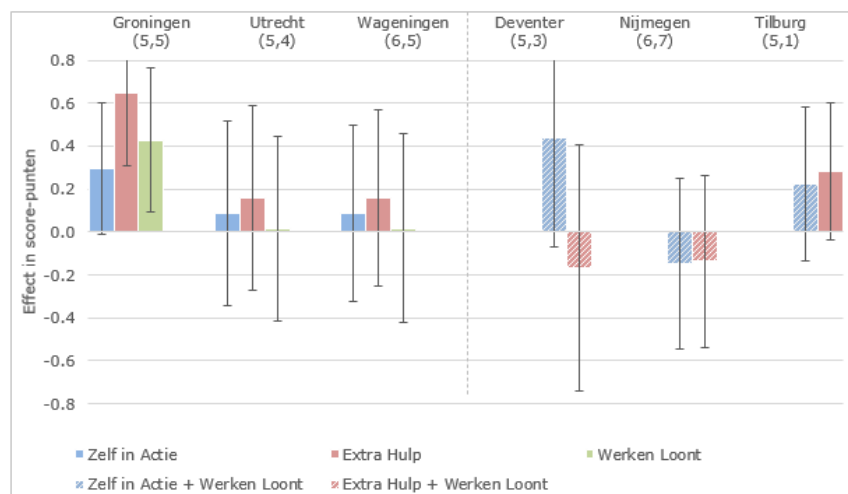

Arbeidsparticipatie allochtone vrouwen: goed voorbeeld doet goed volgen

(<https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/arbeidsparticipatie-allochtone-vrouwen-goed-voorbeeld-doet-goed-volgen>)

Voor het meten van subjectieve uitkomstmaten, zoals welbevinden, gezondheid en de ervaren kwaliteit van dienstverlening, is gebruik gemaakt van surveys. De eerste survey is afgenomen voor aanvang of kort na start van deelname in het experiment en diende als nulmeting.

Figuur 2: Sociaal vertrouwen (score 0-10) laatste maand

Toelichting: Treatmenteffecten t.o.v. de vergelijkingsgroep in procentpunten en 90% betrouwbaarheidsinterval. Uitkomsten voor de vergelijkingsgroep in procent staan boven de figuur. Zelf in Actie + Werken Loont in Tilburg is Zelf in Actie + Werken Loont + Werkbonus. Voor Groningen is de groep waarmee vergeleken wordt deze keer de controlegroep. Zie ook de rapportage voor Groningen.

Het betekent namelijk ook dat de huidige aanpak, met veel verplichtingen die met (dreiging van) straffkortingen worden afgedwongen, niet tot duidelijk betere resultaten leidt dan een aanpak die is gebaseerd op aandacht, vertrouwen, maatwerk en zelfredzaamheid van de deelnemer

In figuur 2 ziet u de verschillen met de controlegroep op "sociaal vertrouwen", één van de ongeveer 10 uitkomstmaten die zijn samengesteld op basis van de antwoorden uit de surveys in de laatste meting in het onderzoek.^[3] In de figuur zijn de effecten van de verschillende interventies doorgaans positief, maar klein en veelal insignificant. Alleen in Groningen registreren we een significant positief effect op deze variabele voor de *Extra Hulp* groep. Dit beeld, met veelal kleine en insignificante effecten op de subjectieve uitkomstmaten, is ook het algemene beeld over de 10 samengestelde indicatoren. Op bijvoorbeeld zelfredzaamheid, werkzoekgedrag, sociaal vertrouwen en sociale participatie, zien we in enkele gemeenten wel positieve effecten.

Conclusies

Op basis van het geheel aan resultaten in onze experimenten kunnen we in ieder geval vaststellen dat de reguliere aanpak niet overal significant beter, en soms zelfs significant slechter werkt dan de interventies. Maar dat geldt dus evenzeer voor de geteste interventies. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat elke bijstandsgerechtigde verschillend is en een op maat gesneden aanpak vraagt. De relatief bescheiden aantallen deelnemers maakt het niet goed mogelijk om voor al deze verschillen te controleren. Als zeer verschillende mensen met elkaar in een eenvormige interventiegroep (waar er extra is gelet op het aanbieden van dezelfde dienstverlening) komen, heeft wellicht een deel van de mensen baat bij die interventie, terwijl een ander deel juist minder positieve, of zelfs negatieve effecten laat zien. De effecten heffen elkaar dan op, met als resultaat kleine gemiddelde effecten met een hoge foutenmarge.

In verschillende gemeenten waren ook aanvullende analyses nodig. Zo bleek in Nijmegen de doorgaans negatieve effecten deels toe te schrijven aan het feit dat de willekeurig samengestelde controlegroep op verschillende indicatoren (bijvoorbeeld gezondheid) toch kansrijker bleek dan de interventiegroepen. In Tilburg is waarschijnlijk

**vrouwen-
goed-
voorbeeld-
doet-goed-
volgen)**

Gerelateerde video's

Henriëtte Prast over de norm van denken

(<https://www.mejudice.nl/video/detail/henriette-prast-over-de-norm-van-denken>)

(<https://www.mejudice.nl/video/detail/henriette-prast-over-de-norm-van-denken>)

**prast-over-
de-norm-van-
denken)**

Piet Duffhues over de Participatieregeling '81

(<https://www.mejudice.nl/video/detail/piet-duffhues-over-de-participatieregeling-81>)

(<https://www.mejudice.nl/video/detail/piet-duffhues-over-de-participatieregeling-81>)

**duffhues-
over-de-
participatieregeling-
81)**

sprake geweest van experimenteffecten op de begeleiding in de controlegroep (mogelijke gedragseffecten bij deelnemers en werkcoaches); voor Tilburg en Wageningen zijn de verschillen tussen de gemeentelijke gegevens en uitstroomcijfers van het CBS opvallend groot en in Groningen is door de randomisatie voor werving van de deelnemers de uitval in alle groepen hoog en waarschijnlijk niet willekeurig. In elk van die gemeenten is voor deze problemen gecorrigeerd (zie de gemeentelijke rapportages). Dergelijke correcties maken doorgaans de negatieve effecten minder negatief en de positieve positiever.

Desalniettemin zijn de belangrijkste resultaten van deze experimenten bescheiden en vooral te vinden in wat ze *niet* laten zien. De interventies heffen verplichtingen op en geven extra aandacht en hulp. Wij vinden vervolgens geen bewijs dat het in stand laten van dwang en verplichtingen in de vergelijkingsgroepen leidt tot een hogere uitstroom naar werk. Het geven van méér ruimte aan gemeenten om te experimenteren met de aanpak en uitvoering van de bijstand zal dan ook niet leiden tot een significante verslechtering van die uitstroom, terwijl op langere termijn wel positieve effecten te verwachten zijn op het welbevinden van de mensen in de bijstand en dienstverleners. Als we onze resultaten leggen naast die van het SCP, dat in 2019 een uitgebreide evaluatie van de Participatiewet publiceerde, dan bevestigen deze het beeld dat een (terugkeer naar een) menselijke maat met meer aandacht en meer vertrouwen niet tot slechtere resultaten zal leiden. Ook ondersteunen onze resultaten de diversiteit tussen gemeenten in Nederland. Dit ondersteunt een pleidooi voor meer ruimte en middelen voor lokale uitvoerders en politici om te experimenteren en leren in de uitvoering. Door goed, bij voorkeur centraal gecoördineerd, onderzoek op lokaal niveau te koppelen met ruimte in de wettelijke kaders om op basis van die onderzoeken het beleid op de lokale noden te kunnen aanpassen, kan een effectievere en efficiëntere uitvoering worden bereikt. Tenslotte lijkt het ons raadzaam om, nu door de COVID-19 pandemie een grote instroom van bijstandsgerechtigden met zeer diverse achtergrond en bemiddelbaarheid aanstaande is, de uitvoerende professionals het vertrouwen, de ruimte en de middelen te geven om die instroom efficiënt en effectief weer naar werk te begeleiden. Dat bijstandsgerechtigden en werkcoaches daarbij meer zelfvertrouwen krijgen en de grotere autonomie als prettig ervaren, is belangrijke bijvangst.

Voetnoten

[1] Hierbij moet de kanttekening worden gemaakt dat voor beide gemeenten volgens het CPB (De Boer et al., 2020) de controlegroep reeds bij aanvang verschilt en het negatieve effect dus niet kan worden toegeschreven aan de treatment. In het eindverslag van Tilburg wordt verwezen naar mogelijke experimenteffecten.

[2] In de gemeentelijke onderzoeksrapportages maar ook in het CPB rapport (De Boer et al., 2020) wordt opgemerkt dat de controlegroep in Nijmegen en in Tilburg al bij aanvang niet vergelijkbaar is met de overige interventiegroepen. Nijmegen rapporteert kleinere of insignificante effecten na controle voor additionele variabelen en Tilburg en Wageningen rapporteren na matching methoden en vergelijking met de referentiegroep ook bescheiden positieve effecten.

[3] In deze analyses is in alle gemeenten gecontroleerd voor het antwoord in de nulmeting. In Tilburg en Wageningen zijn de uitkomsten gebaseerd op het gemiddelde voor de twee vervolgmetingen.

Referenties

Betkó, J., N. Spierings, Gesthuizen, M., P. Scheepers (2020) **Rapportage experiment Participatiewet gemeente Nijmegen** (<https://www.labyrinthonderzoek.nl/wp-content/uploads/2020/05/Rapportage-experiment-Participatiewet-gemeente-Nijmegen.pdf>), Nijmegen.

De Boer, H-W, Bolhaar, J., Jongen, E., & Zulkarnain (2020). Evaluatie experimenten Participatiewet: Effecten op de uitstroom naar werk. CPB: Den Haag

Edzes, A., Rijns, R., Kloosterman, K., & Venhorst, V. (2020). **Bijstand op Maat: Beleidsrapport. (URSI-onderzoeksrapport; No. 366)** (<http://hdl.handle.net/11370/cb7924f6-f740-46dc-9d86-aa91ccd75bb1>). Groningen: Rijksuniversiteit Groningen. Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen.

Gramberg, P. & J. de Swart (2020). Wat werkt op weg naar werk? Eindrapport Experiment Participatiewet gemeente Deventer. Enschede: Saxion Hogeschool.

Groot, L., Muffels, R. J., & Verlaet, T. (2019). Welfare states' social investment strategies and the emergence of Dutch experiments on a minimum income guarantee, *Social Policy & Society* (2019)18:2, 277–287, Cambridge University Press

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2017). **Tijdelijke regeling experimenten Participatiewet** (<https://wetten.overheid.nl/BWBR0039258/2019-10-01>). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 69, 1-18.

Muffels, R., K. Blom-Stam & S. van Wanrooij (2020). Vertrouwensexperiment Tilburg: Werkt het en waarom wel of niet?, Maart 2020, Tilburg University/Tranzo-Reflect, p.1-117.

Muffels, R., K. Blom-Stam & S. van Wanrooij (2020), Vertrouwensexperiment Wageningen: Werkt het en waarom wel of niet?, Voorlopig eindverslag, April 2020, Tilburg University/Tranzo-Reflect, p.1-113.

SCP (2019). Eindevaluatie van de Participatiewet. SCP-publicatie 2019-17, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

Verlaet, T., de Kruijk, M., Rosenkranz, S., Groot, L., & Sanders, M. (2020). **Onderzoek Weten wat werkt: samen werken aan een betere bijstand** (<https://www.uu.nl/publicatie/eindrapport-weten-wat-werkt-samen-werken-aan-een-betere-bijstand>), Eindrapport. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Bijlagen

Box 1. Toelichting op de methode van onderzoek

De experimenten zijn opgezet als een RCT-experiment dat moet voldoen aan strikte onderzoekstechnische voorwaarden. Mensen worden daarbij (voor of na aanmelding) aselekt toegewezen aan de experimentgroepen. Bij de duiding van resultaten uit een dergelijk experiment zijn twee vragen belangrijk: (1) Kunnen de geobserveerde verschillen in uitkomsten tussen experimentgroepen uitsluitend worden toegeschreven aan een andere behandeling ofwel interventie (interne validiteit); (2) Gelden de geobserveerde effecten ook voor de doelpopulatie of andere populaties (externe validiteit)?

Hiervoor zijn drie aspecten belangrijk:

1. **Aselecte toewijzing.** Door randomisatie zijn de experimentgroepen in beginsel vergelijkbaar zowel op waargenomen (bijv. opleiding, duur bijstand) als niet-waargenomen kenmerken (bijv. gezondheid, motivatie) en startpositie op de uitkomstmaten. In de praktijk kunnen er toch toevallige verschillen zijn tussen de groepen die invloed kunnen hebben op de uitkomsten. Een uitsluitend causale interpretatie van gevonden verschillen in uitkomsten tussen groepen is dan niet meer mogelijk. Door statistische analysemethoden kan hiervoor deels worden gecorrigeerd.
2. **Geen post-randomisatie verschillen.** De wetenschap deel te nemen aan een experiment kan gedragseffecten hebben bij de deelnemers en consumenten (experimenteffecten). Daardoor kan de dienstverlening in de interventie- en/of controlegroepen veranderen en kunnen effecten niet meer aan de interventie worden toegeschreven. Door vergelijking met een gerandomiseerde referentiegroep of door statistische analysemethoden (matching) kan voor experimenteffecten worden gecorrigeerd. Bij toewijzing ná aanmelding kan selectiviteit in de uitval ertoe leiden dat de groepen niet meer met elkaar te vergelijken zijn. Als voor uitvallers data beschikbaar is kan door statistische analysemethoden hiervoor deels gecorrigeerd worden.
3. **Selectiviteit van de steekproef.** Bij aanvang moet de gerandomiseerde controlegroep en interventiegroepen vergelijkbaar zijn met een bij voorkeur gerandomiseerde referentiegroep van niet-deelnemers. Is dat niet het geval, dan is er sprake van selectie bij deelnemers en/of niet-deelnemers en is de externe validiteit van gevonden effecten niet gewaarborgd. Bij toewijzing vóór aanmelding zijn de resultaten voor de experimentgroepen in hoge mate geldig voor de doelpopulatie van bijstandsgerechtigden, bij toewijzing ná aanmelding is dit alleen het geval als de uitkomsten in de controle groep vergelijkbaar zijn met een gerandomiseerde referentiegroep.

Tabel 1: Overeenkomsten en verschillen tussen de experimenten in de zes AMvB gemeenten

	Deventer	Tilburg	Nijmegen	Utrecht	Groningen	Wageningen
Aantal deelnemers	695	780	289	752	890 (8.724) ¹	410
Looptijd experiment	16-24 maanden	16-24 maanden	24 maanden	16 maanden	24 maanden	24 maanden
Onderzoeksgroepen	(1) Zelf in Actie + Werken Loont (2) Extra Hulp+ Werken Loont (3) Zelf in Actie via App + Werken Loont	(1) Zelf in Actie + Werken Loont+ Werkbonus (2) Extra Hulp (3) Extra Hulp + Werken Loont + Werkbonus	(1) Zelf in Actie + Werken Loont (2) Extra Hulp+ Werken Loont	(1) Zelf in Actie (2) Extra Hulp (3) Werken Loont	(1) Zelf in Actie (2) Extra Hulp (3) Werken Loont (4) Keuze Treatment	(1) Zelf in Actie (2) Extra Hulp (3) Werken Loont
Ontheffing verplichtingen bij Zelf in Actie	Geen arbeids- en re-integratieplicht, wel informatieplicht. Maken van plan van aanpak. 1x per 6 maanden gesprek met vaste werkmakelaar en ondersteuning op eigen initiatief.	Geen arbeids- en re-integratieplicht, wel informatieplicht. Gebaseerd op 'Leren zelfredzaamheid' dus contact, zeker aan begin (2x per jr).	Geen arbeids- en re-integratieplicht, wel informatieplicht. Geen contact met deelnemers, tenzij zelf geïnitieerd. Alleen in combinatie met Werken Loont.	Geen arbeids- en re-integratieplicht, wel informatieplicht. Geen verplichte bijeenkomsten. Geen contact met deelnemers, tenzij zelf geïnitieerd.	Geen arbeids- en re-integratieplicht, wel informatieplicht. Geen verplichte bijeenkomsten. Geen contact met deelnemers, tenzij zelf geïnitieerd.	Geen arbeids- en re-integratieplicht, wel informatieplicht. Ondersteuningsmethoediek en 'Leren zelfredzaamheid'.
Extra dienstverlening bij Extra Hulp	Maken van plan van aanpak. Iedere 14 dagen contact met vaste werkmakelaar.	Gesprekken (6x per jr) met vaste coach, aanvullende instrumenten sociale domein en intensief contact met coach.	Voor dit experiment ontwikkelde begeleiding, met oa intensieve groepscoaching en veel autonomie deelnemers. Alleen in combinatie met Werken Loont.	Take-in gesprek met vaste werkcoach, aanvullende instrumenten en intensiever contact, ook op initiatief van de afdeling Werk en Inkomen.	Op maat dienstverlening door vijf extern aangesloten ervaringsdeskundige begeleiders.	Treatment door vaste reguliere consultants, intensief contact en ondersteuning met instrumenten PW.
Vrijlating inkomsten bij Werken Loont Werkbonus	25% tot €202.	50% tot €202 i.p.v. 25% tot €202. €2.392 (max. 2 keer uit te keren per half jr of jr)	50% tot €202 i.p.v. 25% tot €202.	50% tot €202 i.p.v. 25% tot €202.	50% tot €202 i.p.v. 25% tot €202.	50% tot €202 i.p.v. 25% tot €202.

¹ Groningen heeft eerst de hele onderzoeksgroep (n=8.724) gerandomiseerd en daarna aan cliënten gevraagd of ze wilden deelnemen. Uiteindelijk hebben 890 deelnemers meegedaan.

Box 2: Methodische kanttekeningen per gemeente

Deventer
<ul style="list-style-type: none"> Randomisatie: Vond plaats vóór aanmelding na opzij zetten van een willekeurig getrokken referentiegroep. Vanwege randomisatiemethode is vergelijking met de willekeurige referentiegroep zuiver. Doorgaans geen grote verschillen tussen experimentgroepen m.b.t. waarneembare achtergrondkenmerken. Implementatie: In de resultaten voor Extra Hulp is het effect van begeleiding door een groep vaste klantmanagers vervreven. Steekproef: Niet iedereen mocht meedoen aan het experiment. Randomisatie vond plaats voor aanmelding. De deelnemers hebben een iets gunstiger arbeidsmarktpositie dan de doelgroep. Rond een kwart van de doelgroep deed mee aan het onderzoek. Overig: Door verschillende instroommomenten hebben deelnemers die vanaf het begin zijn ingestroomd vaker een vragenlijst ingevuld dan latere deelnemers.
Tilburg
<ul style="list-style-type: none"> Randomisatie: Willekeurige groepsindeling vond plaats na aanmelding en is geslaagd. Implementatie: De controlegroep werd begeleid door consultants van de Afdeling Werk en Inkomen terwijl de treatmentgroepen werden begeleid door extern aangeworven coaches en projectleider. Zelf in Actie (met werkbonus) was 'het leren van zelfredzaamheid' van de deelnemers door daarvoor getrainde coaches en dus niet loslaten. De begeleiding was daardoor niet veel minder intensief dan bij de twee Extra Hulp groepen. De controlegroep lijkt daarentegen iets intensiever te zijn begeleid dan gangbaar. Er wordt melding gemaakt van mogelijke experiment effecten doordat controlegroep bij aanvang en direct daarna op uitstroom naar werk niet vergelijkbaar is met interventiegroepen. Effecten t.o.v. controlegroep zijn daardoor niet toe te schrijven aan interventies. Overig: In het Tilburgse eindverslag is gebruik gemaakt van lokale BUS-data en zijn andere modellen gebruikt dan in dit verslag waardoor de resultaten iets kunnen afwijken. Er is middels propensity score matching gecontroleerd voor selectie in referentiegroep van alle niet-deelnemers in bijstand om uitstroom van interventiegroepen te kunnen vergelijken.
Nijmegen
<ul style="list-style-type: none"> Randomisatie: Vond plaats ná aanmelding. Experimentgroepen zijn vergelijkbaar m.b.t. achtergrondkenmerken. In de maanden vóór start zijn er verschillen in de uitkomsten tussen de interventiegroepen en de controlegroep op het onderwerp 'deeltijdwerk', waarbij controlegroep kansrijker is. Bij aanvang zijn er (op basis van de vragenlijst) verschillen in oa (mentale) gezondheid, verslaving, en persoonlijke problemen, waarbij de controlegroep kansrijker is. Implementatie: In de resultaten voor Extra Hulp is het effect van begeleiding door een groepje vaste klantmanagers vervreven. Steekproef: Niet iedereen mocht meedoen aan het experiment en randomisatie vond plaats na aanmelding. Als gevolg heeft de groep deelnemers een gunstigere arbeidsmarktpositie dan de doelgroep. Onderzoek wijst uit dat er binnen de potentiële deelnemers ook een verschil tussen mensen die zich opgaven en zij die dat niet deden, waarbij degenen die zich opgaven kansrijker waren.
Utrecht
<ul style="list-style-type: none"> Randomisatie: Vond plaats ná aanmelding. Doorgaans geen grote verschillen tussen experimentgroepen m.b.t. waarneembare achtergrondkenmerken. In enkele maanden vóór start kleine verschillen in uitkomsten tussen de interventiegroepen en de controlegroep, waarbij controlegroep minder kansrijk. Implementatie: In resultaten voor Extra Hulp is het effect van begeleiding door een groep vaste klantmanagers vervreven. Steekproef: Sommige groepen waren op voorhand uitgesloten van deelname; randomisatie vond plaats na aanmelding. Als gevolg heeft de groep deelnemers een gunstigere arbeidsmarktpositie dan de doelgroep. Overig: Uitkomsten uit de vragenlijsten voor Extra Hulp moeten i.v.m. een licht lagere respons voorzichtig worden geïnterpreteerd.
Groningen
<ul style="list-style-type: none"> Randomisatie: Vond plaats vóór aanmelding na opzij zetten van een willekeurig getrokken referentiegroep. Vanwege randomisatiemethode is vergelijking met de willekeurige referentiegroep zuiver. Doorgaans geen grote verschillen tussen experimentgroepen m.b.t. waarneembare achtergrondkenmerken. Implementatie: Mogelijk gedragseffecten in de controlegroep waardoor vergelijking met deze groep niet zuiver is; waar mogelijk daarom vergelijking met willekeurige referentiegroep. Voor uitkomsten uit de vragenlijsten wel vergelijking met controlegroep omdat referentiegroep geen vragenlijsten heeft ingevuld. Steekproef: Door randomisatie van hele doelgroep hebben resultaten op basis van CBS data in hoge mate betrekking tot de doelgroep. Kortdurende bijstandafhankelijk ($< \frac{1}{2}$ jaar) horen niet tot de doelgroep.
Wageningen
<ul style="list-style-type: none"> Randomisatie: Vond plaats ná aanmelding. Experimentgroepen zijn vergelijkbaar m.b.t. achtergrondkenmerken. In sommige maanden voor start kleine verschillen in uitkomsten tussen de intensieve begeleidingsgroep en de controlegroep, waarbij controlegroep voor start kansrijker is voor kleine banen en meer dan 50% minimumloon. Implementatie: Voor alle groepen is een werkmethoediek ontwikkeld waardoor de begeleiding in de controlegroep intensiever was dan gangbaar. Er wordt melding gemaakt van mogelijke experimenteffecten, doordat de interventie in de controlegroep onder andere door de nieuwe methoediek na de start is veranderd. Steekproef: Niet iedereen mocht meedoen aan het experiment en randomisatie vond plaats na aanmelding. Rond de helft van de bijstandspopulatie deed mee aan het onderzoek. Overig: In het Wageningse eindverslag is gebruik gemaakt van lokale BUS-data en zijn andere modellen gebruikt dan in dit verslag waardoor de resultaten iets afwijken. Er is middels propensity score matching gecontroleerd voor selectie in referentiegroep van alle niet-deelnemers in bijstand om uitstroom te kunnen vergelijken.

Te citeren als

Mark Sanders, János Betkó, Arjen Edzes, Peter Gramberg, Loek Groot, Ruud Muffels, Stephanie Rosenkranz, Richard Rijns, Niels Spierings, Viktor Venhorst, Timo Verlaat, "De Bijstand kan Beter", **Me Judice** (<https://www.mejudice.nl/>), 28 mei 2020.

Copyright

De titel en eerste zinnen van dit artikel mogen zonder toestemming worden overgenomen met de bronvermelding **Me Judice** (<http://www.mejudice.nl/>) en, indien online, een link naar het artikel. Volledige overname is slechts beperkt toegestaan. Voor meer informatie, zie onze **copyright richtlijnen** ([/overig/copyright](#)).

Afbeelding

Afbeelding '**work** (<https://bit.ly/3eftVie>)' door '**Martina** (<https://www.flickr.com/photos/martisunshine/>)'